

افق علوم اجتماعی در جهان اسلام (۱ از ۳)

اسلام دین زندگی و **حیات** است. اسلام دین زمان و مکان خاصی نیست تا حیات بخشیدن آن به قرون و دوران خاصی محدود و **منحصر** باشد. جهان اسلام با همه فراز و فرودهایش همچنان زنده است.

جهان اجتماعی‌ای که **آگاهی همراه عمل و عمل توأم با آگاهی** دارد، زنده است. این **دو ویژگی اساسی**، سایر نشانه‌ها همچون همبستگی، تعاون و همکاری، امید و اطمینان، توجه به **آینده و برنامه‌ریزی** برای آن و نیز واکنش متناسب را به دنبال می‌آورد.

جهان اسلام با توجه به تعریفی که از **دانش علمی** داشته و به تناسب جریان‌های فکری و اجتماعی **درون** خود، علوم و دانش‌هایی را شکل داده است.

علوم اجتماعی **جهان اسلام** همواره ناظر به مسائل و **نیازهای** اجتماعی آن بوده است. یکی از مهم‌ترین شاخه‌های علوم اجتماعی مسلمانان، **علم فقه** است. فقه، مسائل اجتماعی را **توصیف** یا تبیین نمی‌کند؛ اما درباره چگونگی رفتار اجتماعی مسلمانان و جامعه اسلامی، احکام و **قواعدی** را مطرح می‌کند.

جامعه اسلامی با استفاده از این شاخه علم اجتماعی خود، رفتارها و هنجارهای اجتماعی را **ارزیابی** و **نقد** می‌نماید و درباره آن‌ها داوری می‌کند.

به علاوه، علم فقه نه تنها ویژگی‌های جامعه مطلوب و آرمانی را مشخص می‌کند؛ بلکه راه‌های برون رفت از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب را تجویز می‌کند.

در طول تاریخ، در جهان اسلام مکاتب و مذاهب مختلف فقهی در مواجهه با شیوه‌های زندگی، نظام‌های اجتماعی و به ویژه قدرت‌های اجتماعی موجود فعال بوده‌اند.

مکاتب و مذاهب فقهی به رغم تفاوت‌هایی که با هم داشته‌اند، از مشترکات فراوانی هم برخوردار بوده‌اند.

فقه اسلامی با به رسمیت شناختن تفاوت‌های قومی، نژادی، زبانی و فقهی، این تفاوت‌ها را به فرصتی برای شکل‌گیری امت اسلامی تبدیل کرد.

مدارای اجتماعی با مسلمانان و همه کسانی که به دنبال زندگی صلح آمیزند، دفاع از مرزهای اسلامی در برابر تهاجم متجاوزان، تلاش برای تحقق و گسترش عدالت، از جمله آرمان‌های اجتماعی هستند که فقه اسلامی عهده دار بیان آن‌هاست.

فقه اسلامی

- مسلمانان را موظف به مدارا با یکدیگر می‌کند.
مسلمانان را موظف به مدارا با تمام مردم جهان که زندگی صلح آمیز دارند، می‌داند؛ یعنی مسلمانان نباید با مردم دنیا درگیر شوند.

- مسلمانان را موظف به مقاومت در برابر **تهاجم** به مرزهای جهان اسلام می داند.

- مسلمانان را **موظف** به تحقق و گسترش عدالت در جوامع خود و همچنین **دفاع** از مظلومان و ستم‌دیدگان جهان می‌داند؛ یعنی مسلمانان باید بدون درنظر گرفتن نژاد و زبان و مذهب، از مظلوم **دفاع** کنند.

مدرسه مجازی آینو